

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ОДЕСЬКА НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРИКЛАДНОЇ ЕКОНОМІКИ ТА
МЕНЕДЖМЕНТУ ІМ. Г.Е. ВЕЙНШТЕЙНА

МАТЕРІАЛИ

**ІХ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
19 – 20 ЖОВТНЯ 2021 р.**

**«ЕКОНОМІЧНІ ТА СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ
РОЗВИТКУ УКРАЇНИ НА ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ»**

м. Одеса

УДК: 338.43:316.502(477)

Економічні та соціальні аспекти розвитку України на початку ХХІ століття. Матеріали ІХ Міжнародної науково-практичної конференції 19-20 жовтня 2021 року. Одеса: Одеська національна академія харчових технологій, 2021. – 369 с.

У матеріалах конференції знайшли відображення економічні та соціальні аспекти розвитку України на початку ХХІ століття. Були запропоновані шляхи вирішення найактуальніших та нагальних проблем багатьох сфер сучасного бізнесу та новітні управлінські технології в сучасних турбулентних умовах існування підприємств. В доповідях особлива увага приділялась прикладному характеру досліджень та їх впливу на поліпшення економічної ситуації в країні.

Науковий редактор Мельник Ю.М. - д-р екон. наук, професор, директор ННПЕіМ ім. Г. Е. Вейнштейна ОНАХТ

Редакційна колегія:

Агеева І.М. – к.е.н., доц., Басюркіна Н.Й. – д.е.н., проф., Купріна Н.М. – д.е.н., доц., Лагодієнко В.В. – д.е.н., проф., Немченко В.В. – д.е.н., проф., Павлов О.І. – д.е.н., проф., Савенко І.І. – д.е.н., проф., Іванченкова Л.В. – д.е.н., проф., Соловей А.О. – к.і.н., доц., Неустроєв Ю.Г. – к.е.н., доц.

Матеріали додаються за оригіналами рукопису

Редакційна колегія не несе відповідальності за зміст та сутність наданих матеріалів

5. Пріб К.А., Патика Н.І. Діагностика в системі управління: навч. посіб. К.: Центр навчальної літератури, 2016. 432 с.

МЕНЕДЖМЕНТ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В КОНТЕКСТІ ЕКОНОМІЧНО БЕЗПЕЧНОЇ АГРОПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

**Савчук О.В., аспірант
Москалюк В.В., аспірант**

**Подільський державний аграрно-технічний університет,
м. Кам'янець-Подільський, Хмельницька область, Україна**

Підприємства в процесі діяльності у сучасних умовах опиняються перед значною кількістю ризиків і загроз, які проявляються у макроекономічних негативних впливах та обмеженнях, виявах недобросовісної конкуренції, проблем у сфері кадрового забезпечення, дефіциту коштів, витоку конфіденційної інформації тощо. Всі ці аспекти вносять певні корективи у процес управління, що передбачає орієнтацію на забезпечення економічної безпеки діяльності агропромислових підприємств. Тобто виникає ситуація, за якої процес управління неможливий без функціонування ефективної системи економічної безпеки. Удосконалення механізму управління виступає важливою умовою ефективності і сталого розвитку підприємств.

Дослідження питань удосконалення управління Альтмана Г.Х., Андрєєва Е.В., Василенка В.О., Салиги О.Я., Ляшенка Є.І., Дацій Н.В., Корецького С.О., Нестеренка Н.В. не містять достатнього розкриття механізмів антикризового управління саме для агропромислових підприємств, більшість з яких на сьогодні перебувають в найскладніших економічних умовах.

Метою дослідження є необхідність вдосконалення механізмів менеджменту інноваційної діяльності в контексті економічної безпеки агропромислових підприємств.

Характерною особливістю розвитку практики антикризового управління повинна стати першочерговість зростання соціально-економічного добробуту населення. Тому в сучасних умовах, на особливу увагу в розвитку методів антикризового управління заслуговує необхідність активізації заходів, пов'язаних з розробкою і створенням вітчизняної ринкової інфраструктури і ефективного механізму управління процесом структурних перетворень.

При цьому процес створення і розвитку ринкової інфраструктури визначає темпи розвитку економіки і зростання добробуту населення. В першу чергу необхідно забезпечити розвиток ринкової інфраструктури таким чином, щоб випереджати розвиток країн з розвинутою економікою, тому що тільки це дасть можливість Україні забезпечити темпи росту добробуту населення.

Необхідно визначити основний стратегічний напрям розвитку практики антикризового управління, у відповідності до якого слід модернізувати і удосконалювати ринкову інфраструктуру, розвивати ресурсний потенціал. Поряд з цим в якості основного напрямку слід рахувати гармонійний соціально-економічний розвиток суспільства, який враховує соціально-економічний, екологічний розвиток суспільства.

До головних інфраструктурних складових повинні входити розвинуті всіма видами ресурсів такі складові як: кадрова; інформаційна; інструментальна. Водночас керівники і підсистеми, які їх обслуговують, інформаційні бази даних і інструментальних засобів практики антикризового управління, повинні скласти основу розгалуженої по всіх регіонах України ринкової інфраструктури. Це дасть можливість стан ресурсного потенціалу визначати станом створюваної розгалуженої ринкової інфраструктури.

Саме це і пояснює дані, що найбільш ефективні інвестиційні проекти в ряді регіонів України (порти, аеропорти, розробка і освоєння природних ресурсів) керуються і реалізуються зарубіжними інвестиційними інжиниринговими компаніями, що в подальшому призводить до деградації ресурсного потенціалу регіонів і в результаті не сприяє створенню нових робочих місць.

В умовах всезагальної структурної перебудови української економіки більш актуальною стала проблема прискорення інноваційних процесів і їх фронтального регулюючого об'єму. В цих умовах, завдання полягає в розробці на підприємстві стратегії цільового антикризового управління, яке дозволяє перейти від епізодичних мір до створення стабільного механізму цільової орієнтації всіх елементів і учасників на здійснення фронтальної антикризової політики на підприємстві. Так, вирішення цієї задачі можливе в рамках побудови системи антикризового управління на принципах проблемно-орієнтованого підходу, суттєвість якого полягає в: забезпеченні постійної і довготермінової здатності підприємства до сприйняття трансформацій, взаємоадаптації антикризових нововведень у всіх сферах діяльності; створенні механізмів для здійснення фронтальних ефективних заходів в кризовій зоні; розгортанні антикризових дій на основі методів сценарного моделювання, які забезпечать узгодженість і логічний взаємозв'язок пропозицій про напрямки розвитку стратегій антикризового процесу з врахуванням впливу зовнішніх і внутрішніх факторів.

Концепція проблемно-орієнтованого підходу дозволить: зосередити зусилля на вирішення ключових антикризових проблем підприємства, які витікають із розробленої технології виживання, підприємницької політики і довготермінових намірів, сформованих в місії підприємства; забезпечити на системній основі інтеграцію механізмів і учасників антикризового процесу; створити стратегічну систему антикризового управління, яка забезпечить

перехід від «реактивного» до «активного» управління, побудованому на принципах випередження протиріч, які виникають із проблем в господарській системі.

При цьому слід відмітити, що сценарне моделювання в рамках проблемно-орієнтованого підходу здійснюється з врахуванням того, що антикризовий процес являє собою цілісний, організаційно оформлений програмно-цільовий комплекс заходів, розрахований на достатньо довгий часовий етап, який пропонує широкий об'єм структурних ланок і виконавців, а також залучення різних матеріальних, фінансових і трудових ресурсів. Крім того, сценарій виконує важливу структуроутворюючу функцію, так як дозволяє розмістити у вертикальному і горизонтальному розрізах основні процесуальні елементи антикризових дій і на цій основі здійснювати ті чи інші організаційні будови.

Власне сценарій являє собою логічну послідовність дій, використовуваних підприємством для досягнення мети антикризового управління. Зміст і масштаби заходів на різних підприємствах можуть бути рівновеликими, але логіка дій лишається для всіх однаковою. Для цієї мети необхідний так званий механізм антикризового узгодження, який здійснює на систематичній основі межі необхідного і достатнього потенціалу життєздатності підприємства з наявними на даний момент ресурсами і можливо допустимими ризиками [1].

Джерелами формування банку антикризової інформації є результати, з однієї сторони, аналізу зовнішнього середовища, виявлення зовнішніх негативних тенденцій, з другої – аналізу потенціалу підприємства і його попередньої господарюючої діяльності, виявлення внутрішніх негативних тенденцій, слабких і сильних сторін підприємства, а також даних експертного попиту керівників, спеціалістів функціональних і виробничих підрозділів. Спільною вимогою до інформації являється можливість її використання з метою прогнозування, що передбачено сценарним моделюванням проблеми. В сценарії фіксуються причинно-наслідкові залежності, очікувані в перспективі зміни стану підприємства і умови, в яких ці зміни будуть проходити. Принципи попереджувального управління в рамках антикризових заходів пропонують використання методів і засобів раннього виявлення тенденцій дисбалансу в системі на основі так званих слабких сигналів і застосування попереджувальних його профілактичних заходів.

Метод використання механізму слабких сигналів забезпечує підприємству завчасне нарощування запасу гнучкості, що дозволить уникнути небезпеки на ранніх стадіях виникнення кризової ситуації. При цьому, чим слабший сигнал, виявлений і ідентифікований підприємством, тим раніше у підприємства з'являться шанси точно визначити ризики із зовнішнього і

внутрішнього середовища, більший тимчасовий ресурс для прийняття і реалізації попереджуючих і нейтралізованих рішень [2].

Щоб користуватись слабкими сигналами, необхідний більший ступінь впевненості в тому, що підприємство використовує саме ті сигнали, які надають об'єктивну інформацію про нові загрози або нові можливості. В залежності від ступеня об'єктивності інформації про кризову ситуацію і формується реакція антикризового підрозділу підприємства на загрози зі сторони зовнішнього і внутрішнього середовища. Для введення в дію механізму виявлення ранніх ознак наступаючої кризи, необхідно також визначити саме поняття «слабкий сигнал». При цьому слід виходити з того, що в ринковій економіці стійкої рівноваги в господарюючих системах завжди є умовним, а показники стійкості завжди відносні. Керівнику, менеджеру необхідно вміти передбачати причини і джерела виникнення проблемних ситуацій і мати про запас заздалегідь спроектований механізм їхнього розв'язання для того, щоб наявними ресурсами і можливостями можна було, якщо і не досягати поставленої мети, то хоча б не мати збитків [3].

Основою підходу до вирішення проблеми існування збиткових підприємств повинно стати виведення підприємства, що перебуває у кризі, спочатку на беззбитковий, а потім і на прибутковий рівень діяльності [4]. Для цього необхідно вивчення і удосконалення механізмів антикризового управління з метою формування його системи. Використання вказаних підходів буде сприяти раціональній організації антикризових процесів на підприємстві, подоланню виникнення кризових ситуацій, забезпечувати його сталий розвиток.

Особливої уваги у процесі управління інноваційною діяльністю заслуговує реалізація дій щодо забезпечення економічної безпеки, адже саме ця діяльність дозволяє максимально врахувати ризики і загрози, які створюються середовищем функціонування, а також адаптувати до змін, уникнути чи мінімізувати наслідки їх впливу на підприємство чи його інноваційні проекти.

Для забезпечення максимальної ефективності процесу управління інноваційною діяльністю підприємства необхідно: визначити найбільш ризиковані напрями діяльності підприємства; використати усі доступні джерела новаторських ідей; встановити кількісні показники, які необхідно отримати для досягнення цілей, визначених інноваційними проектами, що реалізуються; визначити основні етапи роботи з реалізації інноваційного проекту, важливо здійснювати перехід до наступного етапу лише за умови повного виконання попереднього етапу [5].

Суттєво на весь бізнес і менеджмент у світі впливає пандемія COVID-19. Призупинення підприємств, які ніколи не зупиняли діяльність, внесло корективи до процесу управління ними. Перед топ-менеджментом світових

компаній постало питання, як втримати компанії на досягнутому рівні, продовжити започатковані проекти та не втратити кваліфікованих працівників. Суттєвий негативний вплив на світову економіку через пандемію COVID-19 оцінили в ООН у розмірі 3,4 трлн дол. США [6].

Великим компаніям вдається зазнати менших втрат, а малому та середньому бізнесу надзвичайно складно. Тому питання безпеки у процесі управління набувають актуальності і потребують суттєвого аналізу.

У здійсненні управління інноваційною діяльністю необхідно розуміти, що лише ретельне дослідження впливу внутрішнього та зовнішнього середовища із притаманними їм ризиками, загрозами чи можливостями, а також використання всього комплексу безпекових методів дозволять досягнути бажаних результатів та визначених цілей діяльності [7].

Доречно не протиставляти, а виділяти проблеми, пов'язані з забезпеченням життєздатності підприємства із загального процесу його стратегічного розвитку. Для цього необхідно використовувати цільові антикризові програми, кожна з яких покликана вирішувати задачі стабілізації положення в цій чи іншій функціональній сфері діяльності підприємства.

Процес управління інноваційно активним підприємством є складним і вимагає додаткових зусиль від керівників різних рівнів. Так, керівники найвищого рівня повинні вносити вчасно корективи до інноваційної стратегії та формувати відповідну політику її досягнення, керівники нижчих ланок повинні максимально сприяти досягненню визначених пріоритетів і стежити за ресурсним забезпеченням процесу, менеджери найнижчих рівнів управління повинні відповідати за максимальну ефективність здійснюваних одиничних операцій.

Література

1. Альтманн Г.Х. Звездные часы лидерства: лучшие стратегии управления в мировой истории. М.: ДИС, 2000. 232 с.
2. Андреева Е.В. Прогнозирование социально-экономического развития региона на основе сценарно-аналитического подхода. СПб.: Изд-во СПГУЭФ, 1999. 117 с.
3. Василенко В.О. Антикризове управління підприємством : навч. посіб. К.: ЦУЛ, 2003. 273 с.
4. Салига О.Я., Ляшенко Є.І., Дацій Н.В., Корецька С.О., Несторенко Н.В., Салига К.С. Антикризове фінансове управління підприємством: навч. посіб. К.: Центр навчальної літератури, 2005. 208 с.
5. Лозовський О.М., Глухова Н.В. Особливості інноваційних стратегій як рушійного фактору розвитку інновацій на підприємствах. URL: <http://nauka.zinet.info/23/gluhova.php>

6. В ООН порахували фінансові втрати людства від COVID-19. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2020/05/4/660132/>

7. Єпіфанова І.Ю., Джеджула В.В. Особливості формування інноваційної стратегії вітчизняними підприємствами. Інноваційні, фінансові та технічні аспекти діяльності підприємств : колективна монографія / за заг. ред. Л.М. Савчук, Maria Fic. Дніпро: Пороги, 2017. С. 33-42.

ПОКРАЩЕННЯ АСОРТИМЕНТНОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА ПрАТ «ЧУМАК»

**Статєва М.С., д-р філософії (PhD), старший викладач
Лозовська Г.М., к.е.н., доцент**

Одеська національна академія харчових технологій, м. Одеса, Україна

ПрАТ «Чумак» – юридична особа, створена і діє відповідно до законодавства України. Акціонерний капітал розподілений між засновниками, як вітчизняними, так і іноземними, 76 % акцій знаходиться у шведській компанії, а 24 % – в українських партнерів. За п'ять років свого існування «Чумак» перетворився в компанію, яка об'єднує чотири підприємства з виробництва кетчупів, майонезів, соусів, томатної пасты, натурального томатного соку, соняшникової олії, консервованих овочів і фруктів. Почавши виробництво з випуску першої банки помідорів, огірків і кетчупу, ПрАТ «Чумак» на сьогоднішній день виробляє 150 найменування продукції «Чумак» та 15 видів продукції під іншими торговими марками: «Премія» (Фоззі-груп), «Хіт Продукт» (Квіза-трейд), і ін.

**Таблиця 1 – Аналіз структури виробництва продукції
ПрАТ «Чумак»**

Види продукції	Випуск продукції, тонн		Випуск продукції, тис. грн.		Структура, %		Відхилення	
	2019р.	2020р.	2019р.	2020р.	2019р.	2020р.	тонн	тис. грн.
1. Майонез	9712	11340	239416	351436	24,9	25,6	1628	112020
2. Овочі консервовані без оцту	5386	6778	197744	283564	13,8	15,3	1392	85820
3. Макарони	6342	4519	137387	94186	16,3	10,2	-1823	-43201
4. Кетчуп	15500	19303	323131	443024	39,8	43,5	3803	119893
5. Соки	2014	2413	36405	48028	5,2	5,4	399	11623
Всього	38954	44353	934083	1220238	100	100	5399	286155

	АУДИТ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ	
23.	Ступницька Т.М., к.е.н., доцент; Разінін Я.О., магістрант; Стерницький В.М., магістрант. ОНАХТ, м. Одеса, Україна	67
	ІННОВАЦІЙНА АКТИВНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ ТА СПРОМОЖНІСТЬ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ	
24.	Волощук Ю.О., д.е.н., доцент; Волощук В.Р., д.е.н.; Федорук У.В., аспірант. Подільський державний аграрно-технічний університет, м. Кам'янець-Подільський, Хмельницька область, Україна	71
	ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ	
25.	Миронюк Н.В., магістрант; Семененко І.І., магістрант. Подільський державний аграрно-технічний університет, м. Кам'янець-Подільський, Хмельницька область, Україна	75
	МЕНЕДЖМЕНТ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В КОНТЕКСТІ ЕКОНОМІЧНО БЕЗПЕЧНОЇ АГРОПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ	
26.	Савчук О.В., аспірант; Москалюк В.В., аспірант. Подільський державний аграрно-технічний університет, м. Кам'янець-Подільський, Хмельницька область, Україна	80
	ПОКРАЩЕННЯ АСОРТИМЕНТНОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА ПрАТ «ЧУМАК»	
27.	Статєва М.С., д-р філософії (PhD), ст. викладач; Лозовська Г.М., к.е.н., доцент. ОНАХТ, м. Одеса, Україна	85
	ЗЕРНОВИЙ РИНОК: СТРАТЕГІЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ	
28.	Березовська Л.В., асистент, ОНАХТ, м. Одеса, Україна	88
	ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ І ТЕХНОЛОГІЙ В ОЦІНОЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ	
29.	Шевченко О.Ю., викладач вищої категорії, Одеський фаховий коледж економіки, права, готельно-ресторанного бізнесу, м. Одеса, Україна	91
	ДИВЕРГЕНТНО-КОНВЕРГЕНТНИЙ ХРОНОТОП ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ	
30.	Юшин С.О., д.е.н., професор, головний науковий співробітник, ННЦ «Інститут аграрної економіки» НААНУ, м. Київ, Україна	95
	АНТИЦИКЛІЧНЕ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ АГРОПРОДОВОЛЬЧОГО СЕКТОРУ: ІННОВАЦІЇ В МЕТОДОЛОГІЇ	
31.	Кулаковська Т.А., к.е.н., доцент, ОНАХТ, м. Одеса, Україна	100
	ОСНОВНІ ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВА	
32.	Крупіна С.В., к.е.н., доцент; Немикіна Л.В., магістрант. ОНАХТ, м. Одеса, Україна	102
33.	МОДЕЛЬ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ АГРОБІЗНЕСУ	105